

Danske Gymnasier
att. direktør Jenny Bøving Arendt
mail@danskegymnasier.dk

Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 København K

Tel : 33 92 33 70
Fax : 33 91 33 88
kum@kum.dk
www.kum.dk

16. januar 2018

Kære Jenny Bøving Arendt

Tak for din henvendelse af 19. november 2018 vedrørende rettighederne ved filmforevisning i undervisningen på gymnasierne. Jeg skal indledningsvis beklage det sene svar, hvilket skyldes ekstraordinær travlhed i ministeriet.

Kulturministeriet kan alene yde generel vejledning om den gældende lovgivning inden for ministeriets ressort, og ministeriet kan således ikke rådgive i konkrete sager. Ministeriet kan således ikke imødekomme dit ønske om en redegørelse, hvori der foretages en konkret vurdering af, i hvilke klassekonstruktioner der er en "personlig tilknytning" mellem lærere og elever, som taler for, at der er tale om fremførelse til privat brug, og hvori der foretages en vurdering af, i hvilke undervisningssituationer filmforevisning kan sidestilles med overførsel til almenheden og dermed udgøre et brud på gældende EU-ret. En sådan konkret fortolkning af ophavsretsloven henhører under domstolene.

Kulturministeriet kan dog helt generelt oplyse, at det følger af ophavsretslovens § 2, at en ophavsmand har eneret til at råde over sit værk ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden. Tilgængeliggørelse for almenheden er et bredt begreb, der bl.a. omfatter tilfælde, hvor værket fremføres offentligt.

Hvis en handling ikke angår eksemplarfremstilling eller tilgængeliggørelse for almenheden, er der ikke tale om en ophavsretlig relevant handling, der kræver tilladelse fra rettighedshaveren.

Det beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, om fremførelsen er offentlig, og i denne vurdering har det betydning, om der er tale om en såkaldt direkte fremførelse (f.eks. ved afspilning fra en dvd, hvor filmen ikke streames), eller om der er tale om en fremførelse i form af overføring til almenheden (f.eks. ved at filmen streames), da denne begrebssondring har betydning for offentlighedsvurderingen.

Denne sondring hænger sammen med, at EU-Domstolen har knæsat en række kriterier, der er afgørende for, hvornår der foreligger offentlig fremførelse i form af overføring til almenheden. Disse kriterier finder dog ikke anvendelse, hvis der er tale om såkaldt direkte fremførelse. Forskellen på de to situationer ikke altid nem at gennemskue, men tanken er, at direkte fremførelse udgår fra samme sted som der, hvor publikum er. Det kan f.eks. være fremførelse af musik til koncerter, afspilning af en dvd for en klasse eller visning af film i biografer.

Kendetegnende for fremførelse i form af overføring er, at overføringen sker ved hjælp af elektroniske midler og udgår fra et andet sted end der, hvor publikum er. Eksempler på denne form for overføring er udsendelse af værker i radio og tv og tilrådighedsstillelse på internettet i form af f.eks. streaming. Der er også tale om overføring, hvis en lærer f.eks. viser en film eller afspiller musik fra YouTube for eleverne.

Uanset om der er tale om direkte fremførelse eller overføring, skal der kun indhentes tilladelse fra rettighedshaverne, hvis fremførelsen er offentlig/sker til almenheden.

Offentlighedsbegrebet i forhold til direkte fremførelse er ikke EU-harmoniseret, og bedømmes efter de såkaldte "nordiske kriterier", hvor det grundlæggende kriterium er, om der er personlige bånd mellem den, der er ansvarlig for fremførelsen, og dem, den sker over for. Det vil f.eks. også spille en rolle, hvor stort et publikum fremførelsen retter sig mod (hvor mange, der har adgang til fremførelsen), og om fremførelsen er erhvervsmæssig.

Det fremgår af forarbejderne til ophavsretsloven, at der normalt siges at være sådanne personlige bånd mellem læreren og eleverne i en skoleklasse, at fremførelse af f.eks. musik fra en cd i klasselokalet ikke er offentlig. Der er ikke eksplicit taget stilling til, om det også er tilfældet for film, ligesom forarbejderne ikke skelner mellem stamklasser og fagspecifikke hold, men blot taler om "klasselokaleundervisning".

Hvis man bevæger sig væk fra den traditionelle klasseundervisning og over i større forsamlinger, så bliver de personlige bånd mere udvisket, og man bevæger sig væk fra ikke-offentlige fremførelser og over til offentlige fremførelser, der kræver tilladelse.

Almenhedsbegrebet i forhold til overføring skal i stedet bedømmes efter de EU-retlige almenhedskriterier, hvorefter der bl.a. skal tages hensyn til, om overføringen retter sig mod et betydeligt, ubestemt antal potentielle modtagere (evt. efter en kumulativ vurdering), om overføringen sker bevidst, og om overføringen retter sig mod et nyt publikum. Et nyt publikum skal forstås som et publikum, som rettighedshaverne ikke havde taget i betragtning, da de godkendte anvendelsen af værkerne i form af overføringen til det oprindelige publikum.

EU-domstolen har f.eks. bestemt, at der foreligger overføring til et nyt publikum, når et hotel videresender radio- og tv-udsendelser til hotelværelserne, når et hotel har cd-afspillere, cd'er og lignende på værelserne, når der vises tv-udsendelse for gæsterne i en restauration, når en kurbadsanstalt videresender radio og tv til patienternes værelser, og når et genoptræningscenter har fjernsyn i venteværelser og træningslokaler.

Der kan herudover være knyttet betingelser til selve eksemplaret, som brugeren skal respektere, uanset fremførelsens karakter. Ved brug af en lejet dvd skal vilkår i lejeaftalen respekteres, herunder eksempelvis at filmen ikke må fremvises uden for private hjem. Har man lovligt erhvervet et fysisk eksemplar, f.eks. en dvd, må det derimod antages, at ophavsmanden ikke ved ensidige klausuler på produktet kan begrænse brugen udover, hvad der allerede følger af ophavsmandens enerettigheder. Det betyder, at ophavsmanden næppe kan forbyde ikke-offentlig fremførelse i en skoleklasse ved en ensidig angivelse herom på dvd'en.

Såfremt ovenstående giver anledning til spørgsmål, er du velkommen til at kontakte mig.

Med venlig hilsen

Jacob Pedersen, fuldmægtig
Kunst & Kultur